

Planprogram

Kommuneplanens samfunnsdel og
kommunal planstrategi

Foto: Roy Vebjørn Kvelidunet

LIERNE KOMMUNE

Innhold

1. Bakgrunn	2
2. Innledning	4
3. Utviklingstrekk for Lierne	5
3.1 Befolkningsutvikling	5
3.1 Folkehelse	5
3.2 Oppvekst	6
3.3 Næringsliv	7
3.4 Infrastruktur	7
3.5 Arealbruk	7
4. utfordringer	7
5. Utredningsbehov	8
6. Plantema	8
7. Planprosess og medvirkning	8
7.1 Framdriftsplan	9

1. Bakgrunn

Utdrag fra plan- og bygningsloven (PBL) – plankrav:

«§ 4-1. Planprogram

For alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det som ledd i varsling av planoppstart utarbeides et planprogram som grunnlag for planarbeidet. Kongen kan ved forskrift gjøre unntak fra kravet om planprogram for reguleringsplaner.

Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn normalt samtidig med varsling av planoppstart. Planprogrammet fastsettes ordinært av planmyndigheten.

§ 10-1. Kommunal planstrategi

*Kommunestyret **skal** minst én gang i hver valgperiode, og senest innen ett år etter konstituering, utarbeide og vedta en kommunal planstrategi. Planstrategien bør omfatte en drøfting av kommunens strategiske valg knyttet til samfunnsutvikling, herunder langsiktig arealbruk, miljøutfordringer, sektorenes virksomhet og en vurdering av kommunens planbehov i valgperioden.*

*Kommunen **skal** i arbeidet med kommunal planstrategi innhente synspunkter fra statlige og regionale organer og nabokommuner. Kommunen bør også legge opp til bred medvirkning og allmenn debatt som grunnlag for behandlingen. Forslag til vedtak i kommunestyret skal gjøres offentlig minst 30 dager før kommunestyrets behandling.*

*Ved behandlingen **skal** kommunestyret ta stilling til om gjeldende kommuneplan eller deler av denne skal revideres, eller om planen skal videreføres uten endringer. Kommunestyret kan herunder ta stilling til om det er behov for å igangsette arbeid med nye arealplaner i valgperioden, eller om gjeldende planer bør revideres eller oppheves.*

*Utarbeiding og behandling av kommunal planstrategi **kan** slås sammen med og være del av oppstart av arbeidet med kommuneplanen, jf. kapittel 11.*

§ 11-1. Kommuneplan

*Kommunen **skal** ha en samlet kommuneplan som omfatter samfunnsdel med handlingsdel og arealdel.*

§ 11-2. Kommuneplanens samfunnsdel

*Kommuneplanens samfunnsdel **skal** ta stilling til langsiktige utfordringer, mål og strategier for kommunesamfunnet som helhet og kommunen som organisasjon. Den bør inneholde en beskrivelse og vurdering av alternative strategier for utviklingen i kommunen.*

*Kommuneplanens samfunnsdel **skal** være grunnlag for sektorenes planer og virksomhet i kommunen. Den skal gi retningslinjer for hvordan kommunens egne mål og strategier skal gjennomføres i kommunal virksomhet og ved medvirkning fra andre offentlige organer og private.»*

Dette er det juridiske grunnlaget for arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel og planstrategien. Siden det står at kommunen skal, kan ikke kommunen velge om den vil utarbeide en kommuneplan og/eller planstrategi. Kommunen kan velge å slå planstrategien sammen med samfunnsplanen slik at den blir en del av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel. PBL stiller noen krav til innhold og prosess, men her er det rom for egne prioriteringer. Når det gjelder de formelle saksbehandlingskravene (høringer og frister) er kravene absolutte.

FNs bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål vil ligge i bunnen for arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel og planstrategien.

Nasjonale forventninger til kommunal planlegging

Regjeringen legger hvert fjerde år fram nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging for å fremme en bærekraftig utvikling i hele landet. Disse vil ligge i bunnen for arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel og planstrategien.

Noen utdrag:

- Det legges til rette for å utvikle gode lokalsamfunn i bygd og by, i små tettsteder og spredtbygde områder med tilgang til boliger og tjenester i tråd med kommunale forutsetninger og behov.
- Det legges til rette for tilstrekkelig boligbygging i kommunene i tråd med lokale og regionale behov. Boligbyggingen bør bidra til gode og varierte boligtilbud og bomiljøer for alle.
- Det legges til rette for tilstrekkelige næringsarealer med minst mulig negative konsekvenser for klima, miljø og samfunn. Næringsarealer planlegges med et regionalt perspektiv, og energibruk, krafttilgang, gjenbruk og mer effektiv utnyttelse av eksisterende næringsarealer og infrastruktur inngår i planvurderingene.
- Samfunnssikkerhet og beredskap vektlegges i planleggingen. Risiko- og sårbarhetsanalyser bygger på oppdatert kunnskap og legges til grunn for plan- og byggesaksbehandlingen.

Statsforvalterens innspill til arbeidet med planstrategi

Noen utdrag:

- Kommunen skal ha en oversikt over behovet for både ordinære og tilpassede boliger for vanskeligstilte på boligmarkedet. Oversikten skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi etter plan- og bygningsloven § 10-1. En drøfting av kommunens boligsosiale arbeid bør inngå i strategien.
- Vurdere om tidligere godkjent arealbruk skal endres av hensyn til klima, naturmangfold, kulturmiljø, jordvern, reindrift, klimatilpasning, samfunnssikkerhet og et hensiktsmessig utbyggingsmønster. Dette gjelder særlig ved revidering av kommuneplanens arealdel, men også som beslutningsgrunnlag for om arealdelen skal revideres eller ikke.
- Samfunnssikkerhet og beredskap omfatter i tillegg til sikring mot naturfare, ulykker og annen samfunnsrisiko også planlegging for å sikre arealer for matproduksjon, tilgang til tilstrekkelig drikkevann, samt sikring av kraftforsyning og kommunikasjon.
- I saker som berører samiske interesser har kommunen konsultasjonsplikt hvor formålet er å sikre at berørte samiske interesser kommer tidlig inn i prosessene, og at de har en mulighet til å påvirke beslutningene. Gode konsultasjoner bidrar til å forebygge konflikter, klager og rettsprosesser.

2. Innledning

Gjeldende samfunnsdel av kommune planen er fra 2018 og er et relativt omfattende dokument. Det vil derfor være hensiktsmessig å starte prosessen med å ta en avgjørelse om man skal videreføre gjeldende plan, eller om man skal starte med blankeark og tenke helt nytt i forhold til format og innhold. Med mange nye representanter i kommunestyret og ny kommunaldirektør vil timingen for å tenke nytt være gunstig.

Gode planer er et viktig verktøy for å levere gode tjenester til innbyggerne, utvikle lokal samfunnet i riktig retning og ivareta regionale og statlige føringer/hensyn. Skal man lykkes er det imidlertid viktig at planene er konkrete og kortfattede, og ikke minst realistiske. Hva har vi faktisk myndighet til å bestemme? Hva trenger vi tillatelse til fra regionale og sentrale myndigheter? Hva har vi råd til og ikke minst hva skal vi ta oss råd til å prioritere? (Og kanskje hva har vi ikke råd til å velge bort?) Hva har vi kompetanse og personelle ressurser til å gjennomføre?

Kommunen må kjøre en prosess på hvordan man skal forholde seg til ulike trender og utfordringer. Man må velge mellom om man skal se på det som problemer eller muligheter. Med rett fokus vil det positive forsterke seg.

Statens utredningsinstruks for utarbeiding av planer kan være et godt verktøy:

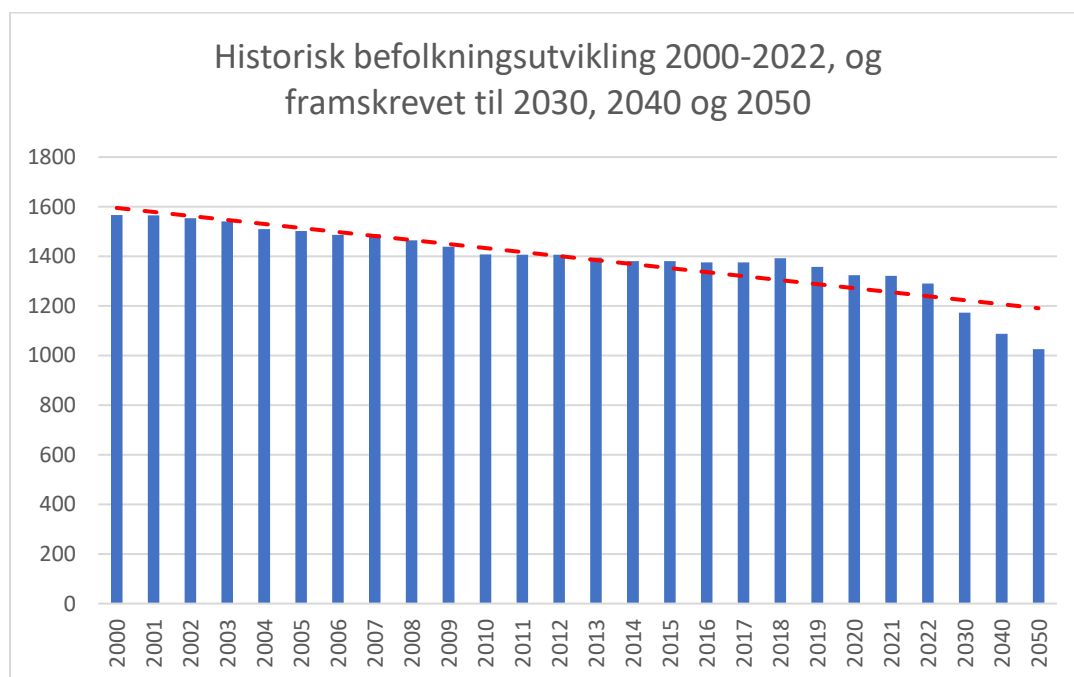
- Hva er problemet, og **hva vil vi oppnå**?
- Hvilke tiltak er **relevante**?
- Hvilke **prinsipielle** spørsmål reiser tiltakene?
- Hva er de **positive** og **negative** virkningene av tiltakene, hvor varige er de, og hvem blir berørt?
- Hvilket tiltak anbefales, og **hvorfor**?
- Hva er **forutsetningene** for en vellykket gjennomføring?

3. Utviklingstrekk for Lierne

Lierne er Norges sekstende (16) største kommune etter areal (2962 km²), men nummer 311 etter folketall (1295). Kommunens utfordringer og muligheter er selvfølgelig påvirket av dette. For å kunne påvirke utviklingen i positiv retning er det viktig å vite hva som er problemet og hva vil kommunen oppnå.

3.1 Befolkningsutvikling

Historisk har det vært relativt stor forskjell i antall innbyggere. Befolkningsstoppen var i 1960 med 2092 innbyggere. I 1900 var det 1597 innbyggere, mens i 2023 var det færrest innbyggere med 1295.

3.1 Folkehelse

Lierne kommune har totalt sett hatt en nedgang i antall tidlige dødsfall per innbygger. Fastlegedekningen falt etter 2020, og kommunen har nå færre fastleger per innbygger enn snittet i Trøndelag. Lierne kommune har en lavere andel voksne menn med overvekt enn snittet i Trøndelag, selv om det har vært en økning i tråd med utviklingen i fylket. For kvinner har andelen med overvekt tidligere vært over snittet, mens ved siste måling var den omtrent på snitt. (Kilde: Bærekraftsrapport s. 17 – Utarbeidet av PwC for Trøndelag fylkeskommune og Lierne kommune)

God folkehelse er viktig både for den enkelte innbygger (økt livskvalitet) og samfunnet (reduerte kostnader).

Lierne har et aktivt idretts- og trimmiljø. Her fra en volleyballkamp i eliteserien for kvinner. **Foto:** Roy Vebjørn Kveliaunet

3.2 Oppvekst

Lierne kommune har en høyere andel barn med grunnleggende kompetanse i både lesing og regning, samt færre unge som står utenfor arbeid enn snittet i Trøndelag. Kommunen har hatt en nedgang i andel personer som kun har grunnskole som høyeste utdanning, og har i tillegg en høyere fullføringsgrad på utdanning enn snittet. De har også en høyere andel barnehageansatte med pedagogisk utdanning. Samtidig er det færre barn som trives på skolen enn snittet i Trøndelag. (Kilde: Bærekraftsrapport s. 17 – Utarbeidet av PwC for Trøndelag fylkeskommune og Lierne kommune)

Et godt og utviklende oppvekstmiljø er en innsatsfaktor i framtiden.

Fra Totsåsrock sitt arrangement for barn og unge. **Foto:** Roy Vebjørn Kveliaunet

3.3 Næringsliv

Lierne kommune har også en høyere sysselsettingsgrad enn fylkessnittet, og en økning i andelen som jobber i privat sektor eller offentlig eide foretak. Kommunen har også økt sysselsettingsbidraget, noe som betyr at Lierne bidrar til flere arbeidsplasser enn før. Sysselsettingsrater for innvandrere er også høyere enn fylkessnittet, mens sysselsettingsrater for unge har gått noe ned og ligger under snitt det siste året. Kommunen har ellers lavere sykefravær enn snittet. (Kilde: Bærekraftsrapport s. 18 – Utarbeidet av PwC for Trøndelag fylkeskommune og Lierne kommune)

Lav arbeidsledighet og synkende folketall er en utfordring for næringslivet og offentlig sektor da det vanskeliggjør rekrutteringen av kompetente arbeidstakere.

3.4 Infrastruktur

Lierne kommune henger noe etter når det kommer til utbygging av infrastruktur knyttet til bredbånd, hvor de ligger bak snittet for både tilgang til fast bredbånd og mobildata. (Kilde: Bærekraftsrapport s. 19 – Utarbeidet av PwC for Trøndelag fylkeskommune og Lierne kommune)

For en kommune som Lierne (lange avstander) er det viktig med en god samferdsel- og kommunikasjons infrastruktur.

3.5 Arealbruk

Lierne kommunen har hatt en nedgang i fysisk nedbygd areal de siste årene, og har samtidig bevart skogareal. I tillegg har kommunen hatt en liten økning i andel vernet areal av kommunens totale landareal. (Kilde: Bærekraftsrapport s. 20 – Utarbeidet av PwC for Trøndelag fylkeskommune og Lierne kommune)

Av Lierne kommune sitt totale areal er hele 99,1 prosent definert som utmark. Det betyr at kun 0,9 prosent av arealet er omdisponert til annet formål. Bebygd areal utgjør kun 0,3443 prosent av det totale arealet, om i kvadratkilometer er 10,2. Vernet areal utgjør 33,5 prosent (993 km²) av kommunens totale areal. Av det totale arealet er 29 prosent (846 km²) definert som inngrepsfri natur.

4. utfordringer

Hovedutfordringen er nok befolkningsutviklingen. Nedgang i folketall er ikke bare et Lierneproblem, men for store deler av Norge (og forøvrigt verden), gjennom en sentraliseringsprosess hvor flere flytter fra distriktet og til byene enn motsatt.

For å opprettholde en positiv utvikling i næringslivet vil det være viktig å sikre tilstrekkelig rekruttering av kompetent arbeidskraft.

For å få til en inkluderende planprosess hvor kommunestyret har eierskap og tar styring vil det være viktig at planprosessen peker ut hovedutfordringene og hvilke som skal prioriteres. I den prosessen vil det være viktig å finne ut av hva som faktisk er problemet og hva man vil oppnå gjennom ulike tiltak.

5. Utredningsbehov

Kommunen ser i utgangspunktet ikke behovet for å gjennomføre større utredninger, men heller benytte seg av allerede tilgjengelig kunnskap:

- SSB-statistikk
- Trøndelag i tall
- Lierne i tall
- Lierne bærekraftig kommune 2030
- Bærekraftsrapport Lierne kommune 2023
- Gjeldende kommuneplan - arealdel og samfunnsdel
- Klima-ROS

Lista er ikke uttømmende

6. Plantema

Hovedtemaer:

- Befolkningsutvikling
- Helse- og livsmiljø
- Oppvekst og kompetanseutvikling
- Arealstrategi

Lista er ikke uttømmende

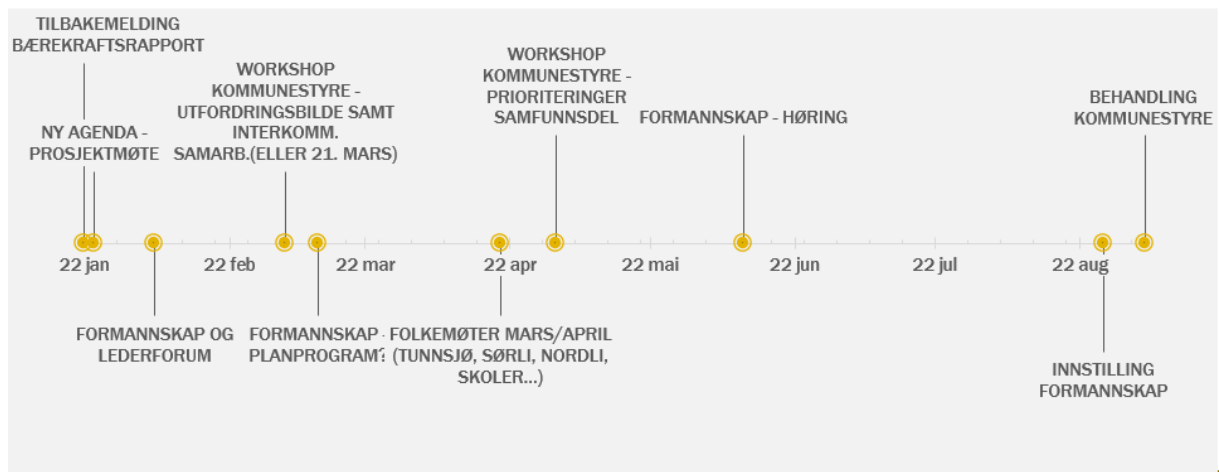
7. Planprosess og medvirkning

«§ 5-1. Medvirkning (PBL)

Enhver som fremmer planforslag, skal legge til rette for medvirkning. Kommunen skal påse at dette er oppfylt i planprosesser som utføres av andre offentlige organer eller private.

Kommunen har et særlig ansvar for å sikre aktiv medvirkning fra grupper som krever spesiell tilrettelegging, herunder barn og unge. Grupper og interesser som ikke er i stand til å delta direkte, skal sikres gode muligheter for medvirkning på annen måte.»

7.1 Framdriftsplan

DATO	MILEPÆL
22. jan.	Tilbakemelding bærekraftsrapport
24. jan.	Ny agenda - prosjektmøte
6. feb.	Formannskap og lederforum
5. mar.	Workshop kommunestyre - utfordringsbilde samt interkomm. samarbeid (eller 21. mars)
12. mar.	Formannskap - planprogram?
20. apr.	Folkemøter i Tegneområde Tunnsjø, Sørli, Nordli, skoler...)
2. mai.	Workshop kommunestyre - prioriteringer samfunnsdel
11. jun.	Formannskap - høring
27. aug.	Innstilling formannskap
5. sep.	Behandling kommunestyre

Lierne er snøsikkert!
Foto: Roy Vebjørn Kveliaunet